

Tolvanen, Eveliina 2022: *Jag skulle säga* i svenskt samtalsspråk. *Folkmålsstudier*, nr 60. S. 175–202. Doi: <https://doi.org/10.55293/fms.120816>

Eveliina Tolvanen

JAG SKULLE SÄGA I SVENSKT SAMTALSSPRÅK

Jag skulle säga 'I would say' in Swedish talk-in-interaction

This study focuses on the previously uninvestigated Swedish construction *jag skulle säga* 'I would say' in talk-in-interaction. In a similar way to phrases such as the English *I think*, *jag skulle säga* can be deployed both as a main clause with a clausal or a phrasal object, and in contexts where it has similarities with discourse markers. In addition to its literal meaning, *jag skulle säga* can have a pragmatic function that allows the speaker to say something while at the same time presenting it as hypothetical or tentative. The aim of the study is to investigate the function(s) of *jag skulle säga* in Swedish talk-in-interaction. The theoretical framework of the study consists mainly of Interactional Linguistics (e.g., Couper-Kuhlen & Selting 2018). The data includes both everyday and institutional interactions in Swedish from Finland and Sweden. The research methods include a grammatical and sequential analysis of the TCUs where *jag skulle säga* occurs, and a further analysis of the larger interactional contexts of said TCUs.

The results show that *jag skulle säga* is, in general, quite rare, and is slightly more common in Finland-Swedish interactions than in the Sweden-Swedish data. In addition, *jag skulle säga* occurs in three main types of interactional contexts: in second-position answers after a question and a first answer, in certain first-position turns after a question and in epistemically asymmetrical contexts, where the speaker gives an approximation of something. Finally, *jag skulle säga* has a relatively stable epistemic function, namely to mark that an utterance is based on the individual speaker's epistemic access (and in some cases primacy), while the speaker also implies that other people with epistemic access to the topic might phrase it differently. Therefore, the use of *jag skulle säga* also reduces the obligation of the co-participants to agree with said utterances.

Keywords: Swedish, Finland Swedish, conversation analysis, interactional linguistics, epistemics, complement-taking predicates

1 Inledning och syfte¹

I denna artikel granskas konstruktionen *jag skulle säga*, som inledningsvis illustreras med ett utdrag ur ett vardagssamtal. I exempel 1² talar tre vänner,

¹ Jag vill tacka de anonyma granskarna, redaktionen och prof. Jan Lindström för värdefulla kommentarer om artikeln.

² Exempelen har transkriberats enligt CA-konventioner (se transkriptionsnyckeln i slutet av artikeln).

som just har ätit middag tillsammans, om huruvida en av dem, Kristina, är mer lik sin far eller sin mor.

1)

01 Kristina: vem li- vem likna: ja mera.
 02 (1.7)
 03 Jill: din mamma.
 04 (0.3)
 05 Kristina: ti utseende;
 06 (.)
 07 Jill: jä=
 08 → Melina: =>(ja) sku säj(a)< din pappa.
 09 (0.9)

I detta utdrag återfinns *jag skulle säga* i ett svar (rad 8) på en fortsatt kontrollerande fråga (rad 5), som följer efter en inledande fråga (rad 1) och ett svar av en annan samtalsdeltagare (rad 3). *Jag skulle säga* förekommer således i en kontext där talaren tar ställning till ett ämne som någon annan redan har uttalat sig om. En sökning i Språkbanken Text³ visar att *jag skulle säga* också förekommer i skrift, bland annat i krönikor (exempel 2) och citat av tal (exempel 3).

2) Svenskarna är väldigt känsliga för språkliga misstag, konstaterar en invandrerska – överkänsliga, skulle jag säga. Varför inte berika vårt mål med oavsiktliga innovationer? (GP 1994)

3) – Någonstans går gränsen, och jag skulle säga att den går där. (SvD, Webbnyheter 2009)

I exempel 2–3 återfinns *jag skulle säga* i kontexter där talaren/skribenten först presenterar en synpunkt som hen sedan modifierar med sitt eget, mer bestämda perspektiv. Som de inledande exemplen visar verkar *jag skulle säga* vara en resurs för att framföra talarens perspektiv på ett ämne eller en karakteristik som någon annan redan har – eller i princip kunde ha – sagt något om. Konstruktionen har emellertid inte undersökts tidigare vare sig i tal eller i skrift. Syftet med denna artikel är därför att undersöka konstruktionen *jag skulle säga* i svenskt samtalsspråk genom att utreda grammatiska och sekventiella egenskaper hos konstruktionen i samtal på svenska från Finland och Sverige. Studien utgör en del av forskningsprojektet *Emergent grammatik för svenskt samtalsspråk* (EGS), där fokus ligger på hur samtalsdeltagarna producerar och hanterar grammatiska strukturer i samtal på svenska. Studien anknyter till samtalsgrammatik (Linell 2005, Lindström 2008) och interaktionell lingvistik (Couper-Kuhlen & Selting 2018; på svenska Lindström

³ <https://spraakbanken.gu.se/>, sökning med konkordansverktyget Korp (Borin m.fl. 2012).

2014) som ser det talade språket som en socialt och temporalt förankrad företeelse.

Artikelns struktur är följande. I avsnitt 2 och 3 presenteras den teoretisk-metodologiska bakgrunden för studien. I avsnitt 4 diskuteras tidigare forskning om liknande konstruktioner i svenska samtal. Materialet och metoden för studien beskrivs i avsnitt 5 och den empiriska analysen presenteras i avsnitt 6. Slutligen sammanfattas och diskuteras resultaten i avsnitt 7.

2 Samtalsgrammatik och interaktionell lingvistik

Centrala utgångspunkter för studien är en temporal och dialogisk syn på språk och grammatik (Auer 2009, Linell 2005) och ett intresse för hur sociala praktiker utförs med språket (Lindström 2008:14). Studien tillhör med andra ord *samtalsgrammatik* som intresserar sig för ”strukturella och funktionella mönster i svenskt samtalsspråk” (Lindström 2008:14) och som kan placeras inom forskningsområdet interaktionell lingvistik. Därtill använder jag mig också av begrepp från samtalsanalytisk forskning (se avsnitt 3 nedan).

Interaktionell lingvistik (till exempel Steensig 2001, Couper-Kuhlen & Selting 2018, på svenska Lindström 2014) fokuserar på hur det talade språket används i social interaktion, till exempel genom att undersöka interaktionella funktioner hos en språklig struktur eller olika språkliga resurser som kan fylla en interaktionell funktion (Couper-Kuhlen & Selting 2018:26, Lindström 2014:35). Den metodologiska basen för interaktionell lingvistik består till stor del av samtalsanalys (*Conversation Analysis* [CA], bland annat Sacks, Schegloff & Jefferson 1974, Sidnell & Stivers 2013). Inom samtalsanalys undersöker man social interaktion, de sociala handlingar som talarna utför när de talar med varandra, bland annat genom systemet för *turtagning* (hur talturerna fördelas mellan talarna), *sekvensstruktur* (bland annat hur *initierande* och *responsiva* turer konstrueras), *preferensstruktur* (om turerna är socialt *prefererade* eller *disprefererade*, varav *disprefererade* turer typiskt är mer komplexa) och *reparation* (hur deltagarna hanterar problem i interaktionen) (Lindström 2014:31–33). En central utgångspunkt för samtalsanalys är att forskarna antar ett deltagarperspektiv och undersöker hur samtalsdeltagarna faktiskt behandlar sina egna och varandras yttranden och orienterar sig mot dem (Lindström 2008:34).

Inom interaktionell lingvistik kompletteras de samtalsanalytiska metoderna med bland annat lingvistiska analysmetoder såsom grammatisk analys (Lindström 2014:33). Ursprungligen utgick interaktionell lingvistik helt från den samtalsanalytiska metodologin, men under 2000-talet har det skett en klar utvidgning av forskningsområdet som i dag omfattar flera analysmetoder och

även discipliner (Couper-Kuhlen & Selting 2018:13–14). Grundläggande principer för interaktionslingvistisk forskning är emellertid bruket av naturligt förekommande samtalsmaterial och ett interaktionellt perspektiv på materialet som undersöks med ett induktivt, materialbaserat grepp med fokus på kontexten och deltagarnas perspektiv (Couper-Kuhlen & Selting 2018:14–26). Därtill kan man analysera även andra modaliteter än det verbala språket (Couper-Kuhlen & Selting 2018:9), exempelvis prosodin och det multimodala samspelet mellan språklig och kroppslig handling (Lindström 2014:31, Broth & Keevallik 2020). I interaktionslingvistiska studier kan man sammanfattningsvis undersöka de grammatiska, sekventiella, prosodiska, multimodala och materiella resurser som samtalsdeltagare använder sig av när de kommunicerar med varandra. I denna studie kombineras en samtalsgrammatisk analys, med andra ord en strukturell och sekventiell analys av en grammatisk konstruktion i samtal, med en medvetenhet om att samtalsdeltagarna också utnyttjar de övriga ovannämnda resurserna när de kommunicerar med varandra. Därtill tar jag hänsyn till den epistemiska, kunskapsrelaterade dynamiken mellan samtalsdeltagarna (Heritage 2011, Stivers m.fl. 2011; se avsnitt 3 nedan).

Som samtalets centrala byggstenar kan man nämna *yttranden*, *turer*, *sekvenser* och *turkonstruktionsenheter* (Lindström 2008:53–56). Ett yttrande är ”en i talet förekommande enhet som kan utgöra en relevant språkhandling” (Lindström 2008:53). En tur är en enhet i samtal som avgränsas av talarbyte, och två eller flera turer utgör en sekvens av tal. En turkonstruktionsenhet (TKE) är däremot en grammatisk och dialogisk enhet som har ”potential att bilda en tur” i den aktuella kontexten, med andra ord ett yttrande ur turtagningens synvinkel (Lindström 2008:54–55). Därtill talar man inom samtalsgrammatiken om s.k. *inre* och *yttre syntax*, där den inre syntaxen avser yttrandets inre struktur, medan den yttre syntaxen gäller strukturen i den sekvens av tal som yttrandet utgör en del av (Anward & Nordberg 2005:6). I nästa avsnitt utvecklar jag studiens teoretiska bakgrund genom att diskutera hur samtalsdeltagare konstruerar och förhåller sig till kunskap när de kommunicerar med varandra.

3 Kunskap i samtalsinteraktion

I detta avsnitt redogör jag för några centrala epistemiska (kunskapsrelaterade) begrepp som kommer att användas i analysen. När en person kommunicerar med andra i samtalsinteraktion, är hen ansvarig för vad hen påstår sig ha kunskap om. Samtidigt måste hen också ta hänsyn till de andra samtalsdeltagarna och deras kunskapsområden. Kunskap är sålunda inte bara lagrad

i en människans hjärna, utan den konstrueras tillsammans med andra, regleras av sociala normer och förhandlas under samtalelets gång. (Stivers m.fl. 2011:19–20.) Olika dimensioner av kunskap i samtalsinteraktion kan enligt Stivers m.fl. (2011:8–19) beskrivas med hjälp av begreppen *epistemisk tillgång*, *epistemiskt företräde* och *epistemiskt ansvar*, som presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Dimensioner av kunskap i interaktion (något förenklat enligt Stivers m.fl. 2011:9).

Dimension	Beskrivning
Epistemisk tillgång (eng. <i>epistemic access</i>)	Om samtalsdeltagaren har kunskap om ett ämne Trovärdigheten hos kunskapen Källan för kunskapen Direkt eller indirekt kunskap
Epistemiskt företräde (eng. <i>epistemic primacy</i>)	Rätt att ha kunskap om något i förhållande till andra Rätt att uttrycka sig om något i förhållande till andra Auktoritet inom ett kunskapsområde i förhållande till andra
Epistemiskt ansvar (eng. <i>epistemic responsibility</i>)	Ansvar att ha kunskap om ett ämne Ansvar att ta hänsyn till mottagaren i handlingar Ansvar att ta hänsyn till mottagaren i utformning av turer

Begreppet epistemisk tillgång avser om en samtalsdeltagare överlag har kunskap om ett ämne eller inte, men också hur trovärdig talaren anser kunskapen vara, vilken källan för kunskapen är och hur direkt kunskapen är. Epistemiskt företräde tar däremot fasta på samtalsdeltagarnas relativa rättigheter i förhållande till varandra, alltså vem som har större rätt att ha kunskap och uttrycka sig om ett ämne samt vem som har större auktoritet vad gäller samtalsämnet. Rätten att ha kunskap kan härledas från sociala kategorier (såsom att vara mamma eller lärare till någon), men också interaktionella roller (till exempel att man är den första som svarar på en fråga eller evaluerar något). Epistemiskt ansvar avser i sin tur samtalsdeltagarnas skyldighet att ha kunskap om vissa ämnen, till exempel om sitt personliga liv, och ansvar att använda den kunskap de har om sina samtalspartner när de utför handlingar och formulerar turer (s.k. *mottagaranpassning*, eng. *recipient design*). Slutligen kan begreppet *epistemisk (in)kongruens* användas för att beskriva om samtalsdeltagarna är (o)eniga om vem som har epistemisk tillgång till och/eller epistemiskt företräde i fråga om ett kunskapsområde (Stivers m.fl. 2011:10, 16).

Sammanfattningsvis förhandlar samtalsdeltagarna fortlöpande under samtalelets gång om vem som har kunskap och rätt att ha en viss kunskap. För att

uppnå detta använder de sig av många olika språkliga resurser: de kan bland annat positionera sig med hjälp av uttryck såsom *jag tycker*, *jag menar* (Lindström 2008:221), och även *jag skulle säga* som står i fokus i denna studie. I det följande avsnittet diskuteras tidigare forskning i dessa och liknande uttryck i svenskt samtalsspråk.

4 Positioneringsuttryck i svenska samtal

I detta avsnitt presenteras tidigare studier av positioneringsuttryck i svenska samtal med fokus på uttryck som, på samma sätt som *jag skulle säga*, består av subjektet *jag* i kombination med ett yttrande- eller kognitionsverb och som därmed bildar (matris)satser. I samtal kan sådana uttryck förekomma både initialt, finalt och även medialt i ett yttrande och fungera som resurser för talarpositionering (Karlsson 2006).

Eftersom *jag skulle säga* innehåller yttrande verbet *säga* som i princip beskriver en språkhandling, uppvisar den en viss likhet med uttryck som projicerar en språkhandling som det kommande bidraget utför, till exempel frågeramar såsom *jag undrar* och *får jag fråga* (Lindholm & Lindström 2003, Lindström 2008:117, 185). I samtal utannonserar uttryck med sådan handlingsprojektion att talaren kommer att behöva ett större turutrymme och de kommer därför alltid före den aktuella handlingen (Lindström 2008:219), vilket dock inte är fallet med *jag skulle säga* (se avsnitt 6.1 nedan). Yttrande verbet *säga* återfinns även i uttrycket *höll ja på å säga*, som enligt Norén (2019) är en samtalsgrammatisk konstruktion som gör det möjligt för en talare att använda ett problematiskt uttryck och samtidigt distansera sig från det. Därtill används verbet *säga* i uttrycket *om man säger så*, som inte utgör en matrissats, men som i samtalsspråket används både förmildrande och hävdande, i allmänhet som gardering (Nilsson 2005:88–89).

Det finns också flera positioneringsuttryck som består av *jag* och ett kognitionsverb. Enligt Karlsson (2005, 2006) förekommer uttrycket *jag tycker* i svenskt samtalsspråk ofta initialt och finalt, men sällan medialt i ett yttrande. *Jag tycker* kan användas som en aktivitetsmarkör som signalerar den interaktionella aktiviteten, fungera som ett turtillägg som signalerar och omkalibrerar ett turavslut, och förekomma som en ståndpunktsmarkör som knyter det anförda påståendet till talaren (Karlsson 2005:136). *Jag kan tycka* uttrycker enligt Ekberg (2010) en subjektiv gardering att något delvis, men inte helt stämmer. Därtill används *jag menar* i svenska samtal både som en överordnad sats och på ett sätt som påminner om adverb som *alltså* och *således* (Saari 1986:331–332).

Vad gäller liknande uttryck i andra språk har bland annat det engelska *I think* undersökts mycket (se bland annat Thompson & Mulac 1991, Aijmer 1997, Thompson 2002, Kärkkäinen 2003). I samtal kan *I think* exempelvis markera gränser, signalera ett nytt perspektiv och linda in s.k. ansiktshot (Kärkkäinen 2003). Uttrycket utgör ett bra exempel på hur talspråket kan ifrågasätta traditionella syntaktiska kategorier: Thompson (2002:125) ser *I think* som ett satsfragment som uttrycker talarens attityd mot yttrandet i stället för en grammatiskt överordnad huvudsats som anför en bisats (för diskussion se även Thompson & Mulac 1991, van Bogaert 2011). Det är sålunda intressant att undersöka hur uttryck såsom *jag skulle säga* konstrueras i svensk samtalsinteraktion. Före analysen i avsnitt 6 presenteras materialet och metoden för studien i avsnitt 5.

5 Material och metod

Materialet för studien, som presenteras i tabell 2, består av 86 samtal ur flera samtalskorpusar.

Tabell 2. Det undersökta materialet.

Korpus (förkortning)	Insamlat	Antal och typ av samtal	Land	Upp- tagning	Belägg för <i>jag skulle säga</i>
<i>Emergent syntax för svenskt samtalsspråk</i> (EGS)	2016–2019	12 (3 arrangerade samtal, 9 vardags-samtal)	Finland	video	9
<i>Interaktion och variation i pluricentriska språk</i> (IVIP) (Norrby m.fl. 2021)	2015–2016	14 (6 träningspass, 8 handlednings-samtal vid universitet)	Finland (7) Sverige (7)	video	14
<i>Gymnasisters språk- och musikvärldar</i> (GSM) (Wirdeñäs 2002:42–52)	1997–1999	27 intervjuer	Sverige	audio	8
<i>Språk och attityder bland helsingfors-svenska ungdomar</i> (HUSA) (Löfström 1995)	1994	33 intervjuer	Finland	audio	12
Totalt		86 samtal			43 belägg

Transkriptionerna av samtalen har undersökts med ett konkordansprogram som har gett totalt 43 belägg på *jag skulle säga* med rak eller omvänd ordföljd

som därefter har identifierats i ljud- eller videoupptagningarna av samtalen. Sökningarna inkluderade olika former av konstruktionen⁴ med både den utbyggda verbformen *skulle* och den reducerade formen *sku* med bortfall av slutstavelsen som förekommer i finlandssvenska. Transkriptionerna är anonymiserade och informanterna har gett sitt samtycke till att materialet används för framtida forskning. I analysen beaktas endast *jag skulle säga* (alternativt *skulle jag säga*), som i materialet används både som en matrissats och på ett mer diskursmarkörsliknande sätt. Däremot utelämnas mer utbyggda former av konstruktionen, såsom *ja sku bara säja* och *int sku ja säja*, som förekommer som matrissatser. Som analysmetod används både syntaktisk och sekventiell analys av *jag skulle säga* både inom TKE:n och i en längre sekvens av turer. Därtill beaktas prosodiska drag såsom taltempo och ljudstyrka. Då endast en del av materialet är tillgängligt som videoupptagning kan samtalsdeltagarnas multimodala beteende däremot inte analyseras systematiskt.

Med 43 belägg i 86 samtal är *jag skulle säga*, excerperat enligt dessa kriterier, relativt lågfrekvent i materialet och har främst analyserats kvalitativt. Majoriteten av beläggen (35) förekommer i finlandssvenska samtal, medan det endast förekommer åtta belägg i sverigesvenska samtal (i GSM-korpusen). Den förkortade formen *sku*, som är vanlig i finlandssvenska samtal, gör konstruktionen mer komprimerad och kan bidra till att den pragmatikaliseras (jfr Diewald 2011). Eftersom urvalet inte är representativt för någondera av varieteterna, kan den regionala fördelningen inte diskuteras mer i detalj. Även individuell variation spelar en roll, eftersom konstruktionen flera gånger används av samma talare i materialet. I avsnitt 6 inleds en närmare analys av hur *jag skulle säga* används i materialet.

6 Jag skulle säga i samtalsinteraktion

Av de 43 beläggen på *jag skulle säga* som återfinns i materialet avser 10 belägg faktisk förfluten tid (till exempel *ja visste int va ja sku säja*, [EGS:L1:003, arrangerat samtal]), och 8 belägg har oklara funktioner. Det empiriska underlaget för studien består sålunda av 25 belägg på *jag skulle säga* som har en diskursiv funktion: att talaren presenterar sitt anförande som hypotetiskt samtidigt som hen säger det. I följande avsnitt diskuteras den grammatiska och sekventiella strukturen hos dessa belägg på *jag skulle säga*.

⁴ Olika kombinationer av *ja(g) sku(lle) säga/säja* och *sku(lle) ja(g) säga/säja* användes i sökningarna på grund av varierande transkriptionsprinciper.

6.1 Grammatisk och sekventiell analys av jag skulle säga

Grammatiskt består *jag skulle säga* av ett pronomen i första person singularis (*jag*), hjälpverbet *skola* i preteritum (*skulle*) och ett yttrandeverb (*säga*). Eftersom konstruktionens huvudverb hänvisar till samtalsdeltagarens eget tal, är det inte lätt att ifrågasätta det som anförs med konstruktionen (*jag skulle säga att x är y > *nej, det skulle du inte säga*). Som ovan framgått kan konstruktionen avse faktisk förfluten tid, men i den diskursiva funktionen står den i s.k. *modalt preteritum*, som enligt Ekerot (2011:139–140) inte uttrycker ett avstånd i tid, utan ett avstånd i exempelvis realitet, vilket innebär att handlingen framställs som hypotetisk eller irreal. *Jag skulle säga* framstår därmed som en *utvidgad diskursmarkör* (Lindström 2008:115), som kan användas både i sin fulla lexikala betydelse och i en mer diskursiv funktion. Den diskursiva funktionen hos *jag skulle säga*, att talaren presenterar sitt yttrande som hypotetiskt samtidigt som hen faktiskt säger det, innebär att talaren uttrycker en viss distans till yttrandets innehåll (jfr Norén 2019). *Jag skulle säga* kan således beskrivas som en samtalsgrammatisk konstruktion, som är ”ett återkommande mönster” med en ”relativt stabil semantisk-pragmatisk (funktionell) potential som handlar om hur den bidrar till att genomföra kommunikativa uppgifter” (Linell 2005:252–253, även Norén 2005:58–59).

Nedan redogör jag för den inre syntaxen hos *jag skulle säga* i materialet: vilka typer av syntaktiska komplement konstruktionen har och vilka sekventiella positioner konstruktionen intar i den TKE den förekommer i. Jag använder här termerna *matrissats* (den anförande satsen, *jag skulle säga*) och *komplement* (frasen eller den anförda satsen, ’det som sägs’), även om matrissatsen interaktionellt sett inte nödvändigtvis ska ses som en överordnad sats, utan också kan tolkas som en del av den anförda satsen (Thompson 2002). En analys av grammatiska och sekventiella egenskaper hos konstruktionen visar att vissa drag sammanfaller och då har jag kunnat urskilja följande tre kategorier:

a) *jag skulle säga* utgör en matrissats med ett satsformat komplement (9/25 belägg); matrissatsen förekommer typiskt före den anförda satsen i TKE-initial position, även om andra positioner också är möjliga, till exempel:

- 4) nå *ja sku säja* att de e ungefär hälften fö dom som e under tjugu (HUSA)
- 5) av domhär så *sku ja säja* att litteratur teater och film e sånt som ja tycker att ja kan säja nånting om (EGS, arrangerat samtal)
- 6) de e väl nog hela stycke *sku ja säja* (IVIP, språkhandledning)

Denna kategori är grammatiskt prototypisk då matrissatsen anför en underordnad sats som anger det som talaren hade för avsikt att säga, även om den anförda satsen kan ha huvudsatsordföljd.

b) *jag skulle säga* förekommer i medial position (5/25 belägg), som inskott i ett satsformat komplement, och liknar både semantiskt och placeringsmässigt ett adverbial (SAG 4: 41 §9), till exempel:

7) men att där va mest nog *sku ja säja* marknadsföringsord (IVIP, språkhandledning)

8) int kan man annars säja dendär linjen de e nu lite sådä humbug *sku ja säja* me den (HUSA)

9) nå dedär e sådär mera pop *sku ja säja* som dom spelar (HUSA)

I dessa fall fungerar konstruktionen som en bestämning till en del av satsen, såsom *marknadsföringsord*, *humbug* eller *pop* i exempel 7–9. Även om antalet belägg generellt är litet, är denna position minst vanlig.

c) *jag skulle säga* förekommer före eller efter ett frasformat komplement (11/25 belägg), initialt eller finalt i en TKE, till exempel:

10) *ja sku säja* någo fyra kvar (IVIP, personlig träning)

11) *ja skulle säja* innan festen typ (GSM)

12) uttale *sku ja säja* (HUSA)

Den tredje kategorin, som är den vanligaste, är grammatiskt sett minst komplex och förekommer ofta i svar på frågor (se avsnitt 6.2 och 6.3 nedan), även om turen kan fortsätta efter den aktuella TKE:n. Dessa TKE:n uppvisar alltså drag som är typiska för *responser*, som generellt kan vara elliptiska, kortare eller syntaktiskt enklare än initierande handlingar (Lindström 2014:32).

I materialet kan *jag skulle säga* sammanfattningsvis fungera som en matrissats som anför en sats, inleda eller modifiera en sats- eller frasformad respons och fungera som en adverbial bestämning inskjuten i ett yttrande. Konstruktionens räckvidd är störst i TKE-initial position då hela den anförda satsen eller frasen har *jag skulle säga* som en tolkningsram. Däremot verkar konstruktionen ha mindre räckvidd då den förekommer som inskott eller efter en anförd sats/fras som den modifierar. I de följande avsnitten behandlas konstruktionen *jag skulle säga* i tre återkommande interaktionella kontexter i den yttre syntaxen med särskild fokus på den kunskapsrelaterade dynamiken mellan samtalsdeltagarna.

6.2 Jag skulle säga i andra turposition efter en fråga

I detta avsnitt behandlas bruket av *jag skulle säga* i s.k. *andra turposition* i sekventiellt avseende: i en interaktionell kontext där en annan samtalsdeltagare redan har uttryckt sig om ett samtalsämne (Heritage & Raymond 2005). Med *andra turposition* avses här att en tur kommer efter en annan tur med en likadan funktion (till exempel fråga > svar > *svar*), inte andraledet av ett yttrande par (till exempel fråga > *svar*, Lindström 2008:56). I denna interaktionella kontext påverkas samtalsdeltagarnas epistemiska positionering på följande sätt:

In sequences of interaction, first position assessments establish a representational field in which second assessments will be found to position themselves in some fashion: through agreement, disagreement, or adjustment (Heritage 2002a; Pomerantz 1984). [...] We propose that these assessments also carry an implied claim that the speaker has primary rights to evaluate the matter assessed. [...] Conversely, persons who find themselves producing a responsive assessment may wish to defeat the implication that their rights in the matter are secondary to those of a first speaker. (Heritage & Raymond 2005:16.)

Med *andra ord* konstrueras den första talaren implicit som den som har epistemiskt företräde att uttala sig om ämnet. Alla som talar efter den första talaren måste på något sätt förhålla sig till den första utsagan om ämnet, antingen genom att bekräfta eller motsätta sig den, varav det senare kan vara disprefererat och därför kräva mer interaktionellt arbete (Pomerantz 1984, även Auer & Lindström 2021). Att ett bidrag alltid måste komma före eller efter ett annat är dock en ofrånkomlig följd av samtalslets sekventiella och temporala natur (Auer 2009), även om någon av samtalsdeltagarna inte skulle ha epistemiskt företräde i fråga om ämnet.

Även om Heritage och Raymond (2005) diskuterar evalueringar kan liknande tendenser skönjas i fråga–svar-sekvenser. I materialet förekommer *jag skulle säga* i *andra* (eller överlag senare) turposition i turer som svarar på en fråga som en samtalsdeltagare har ställt och en annan (eller flera andra) samtalsdeltagare redan har svarat på. Att en talare befinner sig i *andra* (eller senare) turposition betyder att hen inte bara svarar på frågan, utan också måste positionera sig i förhållande till det (eller de) svar som redan yttrats. Jag återkommer till det samtalsutdrag som delvis återgavs i inledningen, där Kristina, Jill och Melina talar om huruvida Kristina är mer lik sin mor eller sin far.

13) EGS, vardagssamtal (K=Kristina, J=Jill, M=Melina)

01 K: vem li- vem likna: ja mera.
 02 (1.7)
 03 J: din mamma.
 04 (0.3)
 05 K: ti utseende;
 06 (.)
 07 J: ja=
 08 → M: =>(ja) sku säj(a)< din pappa.
 09 (0.9)
 10 K: ja likna: no båda också.

På rad 1 ställer Kristina en fråga (*vem likna: ja mera*) och Jill svarar att Kristina liknar sin mamma (rad 3). Kristina behandlar dock Jills svar som otillräckligt då hon ställer en följdfråga i form av en prepositionsfras (*ti utseende*), men Jill håller fast vid sitt svar (rad 7). På rad 8 inleder Melina sin tur med (*ja*) *sku säj(a)* och konstaterar att Kristina liknar sin pappa, varpå Kristina kommer in med ett sammanfattande yttrande (rad 10). *Jag skulle säga* förekommer således initialt i en TKE i en responsiv tur i andra turposition, efter att någon annan redan har uttryckt sig om ämnet i fråga. Prosodiskt produceras *jag skulle säga* på rad 8 snabbt och mycket reducerat.

Eftersom vännerna känner varandra och är medvetna om hur Kristinas föräldrar ser ut, har både Melina och Jill epistemisk tillgång till samtalsämnet och kan därmed svara på frågan. Genom att Jill svarar först både på rad 3 och på rad 7, får hon tillfälligt epistemiskt företräde. Melina håller däremot inte med Jill, utan inleder en annan åsikt med *jag skulle säga*, som uttrycker att Melina också har kunskap om ämnet. Med andra ord markerar Melina att hennes svar baseras på denna kunskap och att svaret är subjektivt: någon annan med epistemisk tillgång kunde säga – och har sagt – något annat. Eftersom varken Jill eller Melina har ett principiellt epistemiskt företräde (båda är vänner till Kristina), framstår deras svar som likvärdiga. Kristina, som i sin tur har epistemiskt företräde i frågan, behandlar också svaren som likvärdiga genom att delvis instämma i båda (*ja likna: no båda också* på rad 10) och ger därefter en längre förklaring av vilken av föräldrarna hon och hennes syskon liknar.

I exempel 14, där en grupp gymnasister diskuterar låten *She loves you* av The Beatles, återfinns *jag skulle säga* i en liknande sekventiell position efter ett inledande svar.

14) GSM, intervju (22, M=moderator, A=Alf, B=Bo, C=Carl)

01 M: ((...)) om man (.) då inte fick säja
 02 att de va Beatles
 03 å man skulle beskriva den här låten
 04 (.)
 05 vicka ord skulle ni använda då.
 06 A: engelska töntar.
 07 ((skratt))
 08 → B: sextitalsmusik >skulle jag säja< (ohb) eller ja:.
 09 C: ja:
 10 (0.2)
 11 M: mm:
 12 C: °sextitalspop°

Eftersom samtalsdeltagarna har lyssnat på låten före diskussionen har de epistemisk tillgång till den, och det framgår av samtalet att de också är bekanta med The Beatles. Moderatoren ställer en fråga om låten på rad 1–5. Efter att Alf ger ett humoristiskt svar som anknyter till gruppen (*engelska töntar*), ger Bo på rad 8 ett svar som inte instämmer i Alfs svar, utan lyfter fram Bos kunskap om låtens tidsförankring (*sextitalsmusik*). Bo modifierar dock sitt svar med ett postpositionerat *skulle jag säja*, som sägs snabbt, och ytterligare med påhänget *eller ja:*. Därefter bidrar Carl med en tredje beskrivning av låten (*sextitalspop*) som också utgår från tidsperioden och därmed framstår som en specificering av Bos svar. Efter Carls tur inleder en fjärde samtalsdeltagare en längre, beskrivande tur av låten, som inte är med i utdraget.

På samma sätt som i exempel 13, förekommer *jag skulle säga* efter en fråga och efter att någon redan har gett ett svar. Det sker en brytning i talarens attityd mot ämnet från Alfs skämt till Bos mer sakliga och neutrala inställning. Inom TKE:n förekommer *skulle jag säga* dock först efter Bos beskrivning av låten (*sextitalsmusik*), som en retrospektiv modifiering. Såsom i exempel 13, framstår *jag skulle säga* här som ett sätt att hantera en situation där talaren inte helt håller med föregående talare, utan lyfter fram sin egen kunskap om ämnet. Samtidigt tar Bo inte ansvar för att hans beskrivning skulle vara den enda möjliga, vilket även markeras med det relativiserande *eller ja:* på rad 8. Syntaktiskt konstruerar Bo sin tur som ett svar på moderatorns fråga, men samtidigt riktar svaret sig till Alf och markerar att Bo inte tar ställning till hans svar, utan talar för sig själv.

Ett annat fall där *jag skulle säga* återfinns i en serie av svar återges i exempel 15, som är hämtat från ett experiment där en grupp universitets-studerande diskuterar konstverk. I talsituationen har samtalsdeltagarna epistemisk tillgång till det aktuella konstverket: de sitter kring ett bord och

har en bild på fotografiet *Projection* (Anni Leppälä, 2014) på bordet framför sig.

15) EGS, arrangerat samtal (EGS:L1:001, P=Peter, A=Anastasia, R=Roni, J=Jenny)

01 P: kväll eller moron.
 02 (0.7)
 03 ja säger kväll.
 04 (.)
 05 A: °kväll°
 06 (.)
 07 → R: ja: skulle säga [kväll ock]så=
 08 A: [mm]
 09 R: =(.)[när de] e så mörkt
 10 J: [°mm°]
 11 (.)
 12 ja tänkte att de e ett mörkt rum:

På rad 1 ställer Peter en fråga om hur deltagarna tolkar det som fotografiet föreställer (*kväll eller moron*) och ger genast sitt svar på rad 3. Anastasia uttrycker medhåll på rad 5. Efter det inleder Roni sitt svar med *ja skulle säga kväll också* (rad 7) och ger en motivering för sin åsikt, *när det e så mörkt* (rad 9). *Jag skulle säga* förekommer i TKE-initial position i en responsiv tur som i detta fall står i tredje turposition i en serie av svar. Konstruktionen uttalas icke-reducerat och med samma taltempo som komplementet (*kväll också*), och *skulle* förkortas inte heller till *sku*, vilket ofta förekommer i finlands-svenska samtal (se exempel 13, 16–21). Därtill är *ja skulle säga* på rad 7 lexikaliskt kopplat till Peters tur på rad 3 då Roni använder samma verb (*säga*) och det additiva adverbet *också*. Till skillnad från exempel 13 och 14 används *jag skulle säga* i exempel 15 sålunda som en prosodiskt och syntaktiskt helt integrerad del av ett yttrande, men i en sekventiellt liknande position.

Svaret som inleds med *jag skulle säga* på rad 7 signalerar att Roni också har kunskap om ämnet, även om han inte är i första (eller andra) turposition. I sin motivering tar Roni upp ett perspektiv som inte har nämnts tidigare, att det är mörkt i bilden, och gör således anspråk på epistemiskt företräde till ämnet, trots att han inte är den första som svarar (Auer & Lindström 2021). Turen som inleds med *jag skulle säga* signalerar därmed epistemisk inkongruens, att Roni inte håller med om vem som har epistemiskt företräde i fråga om ämnet. Samtidigt som han svarar på Peters fråga, positionerar Roni sig epistemiskt i förhållande till både Peter och Anastasia. På rad 12 bidrar Jenny till diskussionen genom att specificera Ronis svar, men hennes tur är inte längre syntaktiskt formulerad som ett svar på Peters fråga. Efter Jennys tur, som föreslår att fotografiet föreställer ett mörkt rum, fortsätter deltagarna med att beskriva och diskutera bilden.

En återkommande kontext för *jag skulle säga* i den yttre syntaxen är turer som utgör svar i andra (eller senare) turposition efter en fråga. Då markerar talaren att hen har kunskap om samtalsämnet, även om hen inte är den första som svarar, och går med andra ord emot förväntningen att den första som svarar också skulle ha epistemiskt företräde i fråga om ämnet. Här signalerar *jag skulle säga* att talaren inte helt håller med, men inte heller tydligt motsätter sig den föregående talaren, utan tar upp ett annat spår än det föregående bidraget (*change of footing*, Goffman 1981; *nonalignment*, Lindström 2009). Samtidigt är den samtalsdeltagare som använder *jag skulle säga* inte heller ansvarig för att andra samtalsdeltagare skulle beskriva saken på samma sätt, vilket undviker en potentiellt ansiktshotande situation där samtalsdeltagarna skulle vara oeniga om något. De andra samtalsdeltagarna i exempel 13–15 behandlar inte heller turerna med *jag skulle säga* som problematiska, utan går i stället vidare med sina egna synpunkter på det aktuella ämnet. I följande avsnitt presenteras en annan sekventiell kontext för *jag skulle säga* i materialet.

6.3 Jag skulle säga i första turposition efter en fråga

I materialet förekommer flera belägg där *jag skulle säga* återfinns i svar i första turposition efter en fråga. Detta illustreras med exempel 16, där moderatorn intervjuar två finlandssvenska ungdomar om huruvida deras språkbruk påverkas av rikssvenskan när de besöker Sverige.

16) HUSA, intervju (HI16, M=moderator, T=Tove, B=Birgitta)

01 (1.0)
 02 B: fö de fastnar ju jättesnabbt.
 03 (.)
 04 M: ja:
 05 (1.6)
 06 (ohb)
 07 (1.3)
 08 men e de uttale då eller e de liksom.
 09 (1.0)
 10 → T: ut[tale]°sku ja säja°.
 11 B: [ja:]
 12 M: ja:
 13 (0.5)
 14 B: fö ja ha en kompis som kommer från Åbo
 15 (0.5)
 16 å ja talar finska me henne å
 17 (.)

- 18 ja ha börja också tala sådär mä: ja sä:⁵ h.
 19 (.)
 20 M: [*ja:~*]
 21 B: [då] när ja ha vari en vecka me henne nästan varje da:.
 22 (.)
 23 M: jå:
 24 (.)
 25 B: så de fastnar nog.
 26 M: jå: jå:
 27 (.)

På rad 8 ställer moderatorn en preciserande fråga där hon ger ett alternativ, men låter bli att fullborda den syntaktiska projektionen av ett annat alternativ (*e de uttale då eller e de liksom*). I sitt svar på rad 10 (*uttale sku ja säja*) använder Tove exakt samma ord som moderatorn. Birgitta instämmer delvis i överlapp med Tove på rad 11 och ger på rad 14–21 en längre förklaring som baseras på hennes erfarenheter. *Sku ja säja* återfinns i en responsiv tur i första turposition efter en fråga. Då konstruktionen förekommer turfinalt har den en retroaktiv, kommenterande funktion och uttalas därtill tystare än komplementet *uttale*, som är svarets innehållsliga kärna. Efter rad 27 fortsätter moderatorn intervjun genom att ställa en annan fråga till deltagarna.

Båda informanterna kan anses ha självständig epistemisk tillgång till samtalsämnet på grund av sina erfarenheter som finlandssvenskar som besökt Sverige. *Jag skulle säga* fungerar här som en epistemisk markör och visar att Tove utifrån sin epistemiska tillgång accepterar moderatorns alternativ som ett tillräckligt lämpligt svar i talsituationen, även om moderatorn öppnar upp för andra alternativ. Eftersom *jag skulle säga* markerar att Tove endast talar för sig själv, minskar konstruktionen samtidigt Toves anspråk på epistemiskt företräde i ämnet, även om hon är i första turposition. Birgitta, som delvis svarar i överlapp med Tove och därmed är i andra turposition, gör då anspråk på epistemiskt företräde genom att redogöra för sin egen erfarenhet som stöder uppfattningen att språklig anpassning lätt handlar om uttal. *Jag skulle säga* kan alltså även markera att talaren accepterar något som tillräckligt beskrivande utifrån sin egen kunskap och inte gör anspråk på epistemiskt företräde i den aktuella frågan. Snarare ger talaren då ett tillräckligt lämpligt svar som eventuellt kunde formuleras på ett annat sätt.

I exempel 17, som är hämtat från ett träningspass på gym, förekommer *jag skulle säga* likaså i första turposition efter en fråga, i detta fall en fullständig alternativfråga.

⁵ Avser fi. Åbodialekt *mää ja sää*, fi. *minä ja sinä* 'jag och du'.

17) IVIP, personlig träning, Finland (PT=personlig tränare, MO=motionär)

01 PT: ble: du sjuk efter förra träningen?
 02 (0.6)
 03 MO: mm:
 04 (1.3)
 05 lite (.) ja:
 06 (1.1)
 07 [(ohb)]
 08 PT: [träningssvärk eller] sjuk.
 09 (0.4)
 10 → MO: ja sku säga träningssvärk å så de va int så farligt.
 11 PT: nä: (.) så då så.
 12 (5.8)

På rad 1 ställer tränaren en fråga, samtidigt som hon instruerar motionären som utför en fysisk övning. Motionären ger ett tveksamt svar på frågan på rad 3–5 (*mm lite ja:*), vilket visar att hon inte helt accepterar beskrivningen *sjuk*. Tränaren tolkar också svaret som otillräckligt då hon ställer en fortsatt, preciserande fråga med två alternativ (*träningssvärk eller sjuk*) på rad 8. På rad 10 inleder motionären sitt svar med *ja sku säga*, som uttalas med samma taltempo som resten av yttrandet, och väljer beskrivningen *träningssvärk* som tränaren gett som ett nytt alternativ. Efter den långa pausen på rad 12 fortsätter tränaren samtalet genom att ge ytterligare instruktioner om den fysiska övningen som motionären utför.

Endast motionären har kunskap om den värk hon har haft efter föregående träningspass. *Jag skulle säga* markerar att motionären med utgångspunkt i sin epistemiska tillgång accepterar det nya alternativet som tränaren har gett som mer lämpligt, samtidigt som hon ger en förklaring (*å så de va int så farligt*). I sitt svar på rad 10 använder motionären exakt samma ord (*träningssvärk*) som tränaren erbjuder, vilket tyder på att motionären kanske inte helt självständigt skulle ha använt den formuleringen, men att beskrivningen är tillräckligt lämplig, i alla fall mer lämplig än *sjuk*. Såsom i exempel 16 ovan, förekommer *jag skulle säga* även i exempel 17 i ett svar på en preciserande följdfråga som efterlyser specifik information.

I exempel 18, som är hämtat från ett språkhandledningssamtal mellan en handledare och en student vid ett universitet, används *jag skulle säga* däremot i ett svar på en öppen fråga utan några svarsalternativ. Studenten och handledaren sitter mittemot varandra och går igenom handledarens kommentarer om studentens text, som ligger på bordet mellan deltagarna.

18) IVIP, språkhandledning, Finland (HA=språkhandledare, ST=student)

01 HA: e de då:ç
 02 (1.2)
 03 va e de du knyter här.
 04 (1.8)
 05 ST: .h (0.3) +em:+ ((mumlar))
 06 (2.7)
 07 → de e väl nog hela stycke <°sku ja säjaç°>
 08 (0.3)
 09 HA: m:m (.) mm
 10 (1.4)
 11 ST: jä: själva problemdiskussionen.
 12 (0.4)
 13 HA: m:m.
 14 (1.2)
 15 ST: °kan [ske°]
 16 HA: [jä:] (.) å där behöver ju läsaren ett svar.
 17 (0.5)
 18 av dig,
 19 för att förstå va[va du liksom knyter] där
 20 ST: [mm (.) jä]
 21 HA: m:m
 22 (0.6)

På rad 3 ställer handledaren en preciserande fråga om studentens text. Samtidigt som hon ställer frågan på rad 3 pekar handledaren mot texten med sina fingrar, antagligen för att visa vilket ställe hon talar om.⁶ Båda samtalsdeltagarna lutar framåt mot bordet och har böjt huvudet mot ena sidan för att kunna läsa texten. De långa pauserna i exemplet beror åtminstone delvis på att läsningen av texten kräver kognitivt arbete av deltagarna, och särskilt av studenten, då texten är riktad mot handledarens ansikte. På rad 5–7 ger studenten sitt svar som innehåller tvekljud, diskursmarkörerna *väl* och *nog* samt *sku ja säja*, som uttalas tystare och långsammare än omgivande tal och med svagt stigande intonation. *Sku ja säja* förekommer TKE-finalt, som en retrospektiv modifiering efter studentens satsformade svar på handledarens fråga (*va e de du knyter här?* > *de e väl nog hela stycke*). Handledaren svarar med en uppbackning på rad 9 och pekar därefter på texten, samtidigt som studenten konstaterar *jä: själva problemdiskussionen* med fallande intonation (rad 11), som följs av en minimal respons av handledaren. På rad 15 fortsätter studenten sin tur med *kanske* med låg röststyrka, som överlappar med att handledaren instämmer i studentens svar (*jä:*) och inleder en längre, sammanfattande tur (rad 16–19).

⁶ Samtalet är tillgängligt som videoupptagning från ena sidan. Däremot saknas videoupptagning ovanifrån, vilket skulle visa deltagarnas interaktion med texten i detalj.

Epistemiskt har studenten tillgång till och även epistemiskt företräde vad gäller skrivprocessen, medan handledaren endast har tillgång till texten. *Sku ja säja* markerar studentens svar på rad 5–7 som tillräckligt beskrivande efter att hon snabbt har tittat på texten. Samtidigt läser hon texten på nytt och bekräftar därefter sitt tentativa svar med *ja: själva problemdiskussionen* på rad 11, som uttalas bestämt, även om hon ytterligare modifierar och tonar ned detta svar med *kanske* på rad 15. Med *sku ja säja* signalerar studenten alltså att saken också kunde formuleras på ett annat sätt, till exempel när hon väl har tänkt på saken. På rad 16 kvitteras svaret av handledaren, som generellt har epistemiskt företräde i talsituationen, och handledaren fortsätter därefter med sin nästa kommentar om students text.

Sammanfattningsvis förekommer *jag skulle säga* i materialet också i svar i första turposition efter frågor och då markerar konstruktionen att talaren accepterar något som tillräckligt beskrivande för ett ändamål, men med det förbehållet att beskrivningen inte är den enda möjliga. Denna funktion hos *jag skulle säga* uppvisar även några likheter med den tredje diskursfunktionen som behandlas i följande avsnitt.

6.4 Jag skulle säga som approximering

Den tredje funktionen hos *jag skulle säga* i materialet är att markera en subjektiv uppskattning eller en approximering av något. Jämfört med de två ovannämnda funktionerna förekommer denna funktion inte i en specifik sekventiell position i materialet, utan i en specifik typ av talsituation som präglas av epistemisk asymmetri mellan deltagarna. Bruket av *jag skulle säga* är emellertid fortfarande knutet till konstruerande av kunskap: vem som har epistemisk tillgång till eller epistemiskt företräde i fråga om samtalsämnet.

Alla belägg på *jag skulle säga* med en approximerande funktion återfinns i institutionella samtal, varav alla är dyadiska. I dessa fall används *jag skulle säga* av den institutionella representanten (Adelswärd 1995:114–115, även Linell 1998), som har en professionell roll och en specifik kompetens inom sitt specialområde, med andra ord epistemiskt företräde gentemot sin samtalspartner. Samtalen uppvisar även andra drag som är typiska för institutionella samtal: den institutionella representanten dominerar interaktionen bland annat genom att ställa frågor till sin samtalspartner och avgör vad som är tillåtet i samtalet (Adelswärd 1995:116–117). Även i dessa kontexter antyder *jag skulle säga* dock att andra personer i andra eller liknande (expert)positioner kunde säga något annat. Detta illustreras med följande exempel som är hämtat från ett träningspass där motionären använder en crosstrainer som inte visar hennes puls, även om den borde göra det.

19) IVIP, personlig träning, Finland (PT=personlig tränare, MO=motionär)

01 PT: lätt ansträngd ansträngd (0.6) mycke ansträngd.=
 02 MO: =lätt.
 03 (0.6)
 04 PT: lätt.
 05 (0.7)
 06 okej
 07 (0.3)
 08 du sku kunna hålla på: ännu flera minuter.
 09 (1.0)
 10 MO: [e:h]
 11 → PT: [>ja sku säga< att din] puls e kring hundraför
 12 men de sku få vara där vi hundratretti.
 13 (.)
 14 max hundratretti
 15 (0.4)
 16 MO: okej

På rad 1 ställer tränaren en fråga om motionärens fysiska ansträngningsnivå (*lätt ansträngd, ansträngd, mycke ansträngd*). På rad 2 ger motionären genast sitt svar (*lätt*). Då upprepar tränaren svaret och kvitterar det på rad 6 med ett *okej*, som turinitialt kan signalera att talaren inte tar ställning till om det föregående yttrandet stämmer eller inte (Lindström 2018). Därefter producerar tränaren ett påstående som verkar söka verifiering eller falsifiering, *du sku kunna hålla på: ännu flera minuter*. Då motionären inte ger ett tydligt svar, inleder tränaren på rad 11 en längre tur som inleds med *ja sku säga*, som uttalas snabbare är omgivande tal och fungerar som en tolkningsram för resten av turen. Turen på rad 11–14 uttrycker att tränaren inte direkt håller med motionärens uppskattning, utan tror att motionären har för hög puls. Samtalet fortsätter med en längre sekvens där tränaren försöker hitta rätt arbetspuls för motionären (inte med i utdraget).

I talsituationen saknar båda samtalsdeltagarna direkt epistemisk tillgång till motionärens puls, då maskinen inte fungerar, men tränaren har ett epistemiskt företräde som baseras på hennes institutionella roll och erfarenhet av liknande situationer. *Jag skulle säga* markerar att tränaren baserar sin uppskattning på detta företräde. Samtidigt är tränarens epistemiska företräde inte exklusivt, och någon annan med epistemiskt företräde i förhållande till tränaren eller direkt epistemisk tillgång – exempelvis en fungerande träningsmaskin – kunde ge en annan bedömning. Därmed uppstår det en approximerande betydelse hos *jag skulle säga*, 'det är ungefär så'.

Den approximerande funktionen hos *jag skulle säga* återfinns även i följande exempel ur ett handledningssamtal vid ett universitet i Finland där en språkhandledare berättar för en student om en elektronisk ordbok.

20) IVIP, språkhandledning, Finland (HA=språkhandledare, ST=student)

01 HA: °jå:° ja hitta en en i gå^r en ny ordbok på näte
 02 som ja inte hade märkt förr
 03 å ja länka den där i
 04 (.)

((rad 05-10 utelämnas: handledaren beskriver en elektronisk kursplattform där hyperlänken till ordboken finns))

11 (1.1)
 12 → men att där va mest nog >sku ja säja< marknadsföringsord
 13 men att man kan ju[t_esta]
 14 ST: [°okej°] jå:

I sin beskrivning av ordboken (rad 1–2 och 12–13) använder handledaren på rad 12 *sku ja säja* som uttalas snabbt, som ett ord. *Sku ja säja* förekommer alltså som ett TKE-medialt inskott, grammatiskt som en bestämning till nominalfrasen *marknadsföringsord*. Konstruktionen har sålunda begränsad räckvidd och gäller främst handledarens ordval efter *sku ja säja*. I tal-situationen är handledarens epistemiska tillgång till ordboken exklusiv, och som språkexpert har hon även epistemiskt företräde att beskriva ordboken i förhållande till studenten. Mer generellt är hennes tillgång till ordboken emellertid icke-exklusiv och relativt tillfällig. I och med att någon annan kunde beskriva ordbokens innehåll på ett annat, kanske träffsäkrare sätt, uttrycker handledaren sig med förbehåll och markerar att det handlar om en approximering, som är tillräckligt beskrivande för det aktuella ändamålet (se även avsnitt 6.3).

Det sista exemplet som illustrerar den approximerande funktionen hos *jag skulle säga* återfinns i ett annat samtal från ett träningspass. Här har den personliga tränaren visat motionären en övning som hon regelbundet kan göra.

21) IVIP, personlig träning, Finland (PT=personlig tränare, MO=motionär)

01 PT: de här e såⁿt som ja sku rekommendera nu
 02 att du gör varje kväll.
 03 (0.9)
 04 å fast varje moron.
 05 (1.4)
 06 MO: kan man gö: de fö mycke.
 07 (1.1)
 08 → PT: alltså ja sku säj (att) t_yp fem gånger,
 09 (0.4)
 10 fem ti tie sek^under.
 11 (0.3)
 12 MO: okej
 13 (0.8)
 14 PT: eller >nå såⁿt<.

15 MO: per sida.
 16 PT: ja:
 17 (3.0)

På rad 1–4 ger tränaren instruktioner om hur ofta övningen ska göras. Efter en kort paus ställer motionären på rad 6 en fråga (*kan man gö de för mycke*) som tränaren besvarar efter en paus på rad 8. Grammatiskt fullbordar tränarens svar emellertid inte den polära frågans syntaktiska projektion med ett *ja* eller *nej*. I stället behandlar han motionärens tur som en fråga om *hur ofta* övningen ska göras och inleder sitt svar med *alltså*, som kan signalera vidareutveckling, specificering eller korrigering (Lindström 2008:108), och därefter *ja sku säj (att)* och själva instruktionen *typ fem gånger fem ti tie sekunder*. Prosodiskt har *ja sku säj* samma taltempo och ljudstyrka som resten av yttrandet på rad 8. På rad 12 kvitterar motionären svaret med ett *okej*, och tränaren fortsätter sin tur med *eller nå: sånt* på rad 14. På rad 15 ställer motionären en fråga i form av en prepositionsfras, *per sida*, som tränaren besvarar med *ja* på rad 17. Därefter fortsätter tränaren med att förklara hur rörelsen påverkar musklerna i axlarna.

Tränarens svar på rad 8–10 är ett *transformativt* svar, som retroaktivt omformulerar den ursprungliga frågan och därmed signalerar ett problem med den (Stivers & Hayashi 2010, även Raymond 2003). *Jag skulle säga*, som fungerar som tolkningsram för resten av tränarens tur på rad 8, 10 och 14, markerar att tränaren utifrån sitt epistemiska företräde följer ett delvis annat spår än vad motionärens fråga projicerar (se även diskussionen i avsnitt 6.2) och ger en approximering, som han markerar som en uppskattning även med *eller nå: sånt* på rad 14. Eftersom den institutionella representanten har rätt att avgöra vad som är tillåtet i samtalet (Adelswärd 1995:116–117), behandlar tränaren motionärens fråga som irrelevant eller problematisk, och återgår till sin institutionella agenda där han ger instruktioner om övningarna.

Som exemplen 10–12 visar är den approximerande funktionen hos *jag skulle säga* inte bunden till en specifik struktur i den yttre syntaxen, utan till samtalsdeltagarnas roller i en epistemiskt asymmetrisk talsituation. *Jag skulle säga* markerar att talaren i talsituationen har mer kunskap om ett samtalsämne och epistemiskt företräde på grund av sin professionella roll. Samtidigt är talaren generellt inte den enda som har kunskap om samtalsämnet och andra personer i liknande expertpositioner kunde säga något annat. Det händer ofta något i det föregående samtalet som gör det relevant för den institutionella representanten att hänvisa till sin egen kunskap – att motionären överskattar sin kondition (exempel 19) eller försöker kontrollera agendan för samtalet genom att ställa frågor (exempel 21). Bruket av *jag skulle säga* anknyter alltså till hur kunskap – och vem som har kunskap – konstrueras och omförhandlas under samtalets gång. Hur de ovannämnda tre funktionerna hos *jag skulle*

säga i materialet förhåller sig till varandra diskuteras mer i detalj i det avslutande avsnittet, som inleds med en sammanfattning av analysen.

7 Avslutande diskussion

Som ovan framgått förekommer konstruktionen *jag skulle säga* i svensk samtalsinteraktion som en anförande matrissats med ett sats- eller frasformat objektsled. Dessutom återfinns *jag skulle säga* turmedialt eller turfinalt och används då som en mer parentetisk diskursmarkör, på samma sätt som till exempel *jag menar* (Saari 1986) och *jag tycker* (Karlsson 2005). *Jag skulle säga* kan också beskrivas som en samtalsgrammatisk konstruktion (Linell 2005:252–253), då den har en relativt fast språklig form (*jag skulle säga* + objekt, med variation i ordföljden) och en relativt stabil diskursiv funktion, som innebär att talaren kan producera ett yttrande som hen samtidigt presenterar som hypotetiskt och uttrycker en viss distans till. *Jag skulle säga* uppvisar en viss likhet med *höll ja på å säga*, som dock verkar ha en tydligare avståndstagande funktion (Norén 2019:246–247). Däremot signalerar *jag skulle säga* snarare talarens mer tentativa hållning till det hen säger, att saken också kunde formuleras på ett annat sätt.

Vad gäller sekvensstruktur förekommer *jag skulle säga* i materialet ofta i responser efter en fråga, men även i andra sekventiella kontexter. Konstruktionen fungerar som en tolkningsram, ett medialt inskott eller en retroaktiv modifiering, och dess räckvidd varierar beroende på dess position i den aktuella TKE:n och turen. Prosodiskt finns det betydande variation mellan de olika beläggen på *jag skulle säga* i materialet. Konstruktionen förekommer både som en syntaktiskt och prosodiskt integrerad del av ett yttrande och i en mer reducerad form. Det finns också en tendens till att *jag skulle säga* uttalas snabbt och reducerat eller med samma taltempo som resten av yttrandet både initialt och medialt, men långsammare och/eller tystare i slutet av TKE:n. Interaktionellt sett motiveras bruket av *jag skulle säga* ofta av något i det föregående samtalet, exempelvis en åsikt som talaren inte direkt håller med om eller ett bidrag som talaren upplever som irrelevant. Eftersom *jag skulle säga* begränsar de andra samtalsdeltagarnas skyldighet att ta ställning till talarens synpunkt, behandlas turer med *jag skulle säga* typiskt som oproblematiska av andra samtalsdeltagare.

Analysen i avsnitt 6 visar att bruket av *jag skulle säga* anknyter till kunskap och talarens epistemiska positionering, särskilt vem – både i och utanför talsituationen – som kan tänkas ha epistemisk tillgång till och i vissa fall epistemiskt företräde vad gäller ett samtalsämne. I materialet fungerar *jag skulle säga* som en epistemisk markör som signalerar att talaren har kunskap

om ett ämne och baserar sitt yttrande på denna kunskap. Eftersom varje samtalsdeltagare har rätt att tala om sina erfarenheter (Heritage 2011), kan sådana yttranden inte helt ifrågasättas av andra samtalsdeltagare. Genom att använda *jag skulle säga* gör talaren samtidigt sitt yttrande mindre kategoriskt och öppnar upp för att andra subjektiva synpunkter också är möjliga. Ett yttrande av typen *jag skulle säga att x är y* skapar inte särskilt höga förväntningar för andra samtalsdeltagare att samtycka till eller motsätta sig det, samtidigt som det inte heller utesluter andra sätt att beskriva ämnet. Bruket av *jag skulle säga* anknyter därför även till dimensionen epistemiskt ansvar (se avsnitt 3), att man i samtal också ska ta hänsyn till andras erfarenheter och kunskaper – i fråga om *jag skulle säga* till att talaren inte nödvändigtvis vet vilka erfarenheter och kunskaper andra har.

I analysen har jag redogjort för tre centrala interaktionella funktioner för *jag skulle säga* i materialet. Den första funktionen, där *jag skulle säga* förekommer i svar i andra eller senare turposition efter en fråga, återfinns främst i kontexter där flera eller alla samtalsdeltagare har epistemisk tillgång till ett samtalsämne, till exempel en bild eller en låt. Då markerar den talare som använder *jag skulle säga* att den första talaren inte är den enda som har kunskap om ämnet, utan att hen själv också har självständig epistemisk tillgång till och kan uttala sig om det. I dessa icke-dyadiska samtal anknyter *jag skulle säga* således till hur talaren förhåller sig inte bara till den som ställer en fråga, men också till de andra samtalsdeltagarna.

En annan kontext för *jag skulle säga* i den yttre syntaxen är svar i första turposition efter en fråga. Då signalerar *jag skulle säga* ett tillräckligt beskrivande svar som kanske också kunde formuleras på ett annat sätt av en annan samtalsdeltagare eller till och med av talaren själv i en annan situation. Därtill besvarar turen med *jag skulle säga* ofta en följdfråga, som dessutom kan innehålla ett möjligt svar. Detta innebär att svaret görs relevant av en annan samtalsdeltagare och att talaren själv inte nödvändigtvis skulle ha uttryckt sig på det aktuella sättet. Den tredje funktionen som *jag skulle säga* har i materialet är mer knuten till samtalsdeltagarnas institutionella roller. Då markerar *jag skulle säga* att talaren i den aktuella talsituationen har mer kunskap och erfarenhet av liknande situationer, det vill säga epistemiskt företräde, men att hen generellt inte är den enda som har kunskap om ämnet, utan ger en approximering eller uppskattning av något. Både den andra och den tredje funktionen hos *jag skulle säga* i materialet anknyter till att någonting behandlas som tillräckligt beskrivande för ett ändamål, samtidigt som talaren uttrycker sig med förbehåll och inte tar ansvar för att andra skulle beskriva saken på samma sätt. Med andra ord kan *jag skulle säga* framföra en tillräckligt lämplig beskrivning som inte nödvändigtvis är den enda eller den mest träffsäkra.

Gemensamt för de olika funktionerna hos *jag skulle säga* är att konstruktionen markerar att talaren har kunskap om ett ämne som någon annan – eller talaren själv under andra omständigheter – kunde säga något annat om. Samtidigt som *jag skulle säga* markerar att ett yttrande har en relativt hög sanningshalt enligt den talare som producerar det i talsituationen ('jag tycker så här just nu'), konstruerar talaren sitt yttrande som mindre generaliserbart och tar inte ansvar för hur andra skulle beskriva ämnet ('det kan vara bara jag som tycker så här'). En talare kan därför använda *jag skulle säga* för att markera att hen faktiskt har kunskap om något oberoende av andra. *Jag skulle säga* kan också användas som en gardering som markerar att det handlar om en tillräckligt beskrivande formulering som kunde uttryckas på ett annat sätt. En person med epistemiskt företräde i talsituationen kan därtill använda *jag skulle säga* för att framhäva sin auktoritet genom att ge en approximering, även om hen inte vet exakt hur något förhåller sig. Konstruktionen *jag skulle säga* utgör ett illustrativt exempel på en flexibel samtalsgrammatisk resurs som deltagarna i samtalsinteraktion utnyttjar när de konstruerar och omförhandlar kunskap och ansvar med varandra.

Transkriptionsnyckel

[]	överlappande tal
(1.7)	paus (sekunder)
(.)	mikropaus (under 0.3 sekunder)
=	yttrandet fortsätter utan hörbar paus (s.k. <i>latching</i>) eller på en annan transkriptionsrad
.h	inandning
j <u>a</u>	betonad stavelse
ja:	förlängt ljud
a:a	legatouttal
°ja°	lägre röststyrka än i omgivande tal
+ja+	högre röststyrka än i omgivande tal
ja	tal med skratt i rösten
()	osäker transkription
(ohb)	ohörbart tal
((skratt))	kommentar
((...))	utelämnat tal
ˆ	svagt stigande intonation
,	rak intonation
.	fallande intonation
>ja<	snabbare än omgivande tal
<ja>	långsammare än omgivande tal
→	fokusrad

Referenser

- Adelswärd, Viveka (1995). Institutionella samtal – struktur, moral och rationalitet. Några synpunkter på värdet av samtalsanalys för att studera mötet mellan experter och lekmän. *Folkmålsstudier*, nr 36, s. 109–137.
- Aijmer, Karin (1997). *I think* – an English modal particle. I: Swan, Toril och Jansen Westwik, Olaf (red.). *Modality in the Germanic Languages: Historical and Comparative Perspectives*. Berlin: Mouton de Gruyter. S. 1–47. Doi: <https://doi.org/10.1515/9783110889932.1>.
- Anward, Jan och Nordberg, Bengt (2005). Inledning. I: Anward, Jan och Nordberg, Bengt (red.). *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalspråk*. Lund: Studentlitteratur. S. 5–10.
- Auer, Peter (2009). On-line syntax. Thoughts on the temporality of spoken language. *Language Sciences*, nr 31, s. 1–13. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2007.10.004>.
- Auer, Peter & Lindström, Jan (2021). On agency and affiliation in second assessments: German and Swedish opinion verbs in talk-in-interaction. I: Lindström, Jan, Laury, Ritva, Peräkylä, Anssi och Sorjonen, Marja-Leena (red.). *Intersubjectivity in Action*. Amsterdam: John Benjamins. S. 81–107.
- van Bogaert, Julie (2011). *I think* and other complement-taking mental predicates: A case of and for constructional grammaticalization. *Linguistics*, nr 49 (2), s. 295–332. Doi: <https://doi.org/10.1515/ling.2011.009>.
- Borin, Lars, Forsberg, Markus & Roxendahl, Johan (2012). Korp – the corpus of infrastructure of Språkbanken. I: *Proceedings of LREC 2012*. Istanbul: ELRA. S. 474–478.
- Broth, Mattias & Keevallik, Leelo (2020). *Multimodal interaktionsanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Selting, Margret (2018). *Interactional Linguistics. Studying Language in Social Interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Diewald, Gabriele (2011). Pragmaticalization (defined) as grammaticalization of discourse functions. I: *Linguistics*, vol. 49 nr 2, s. 365–390. Doi: <https://doi.org/10.1515/ling.2011.011>.
- Goffman, Erving (1981). *Forms of Talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Ekberg, Lena (2010). *Jag kan tycka att...* Gardering på modet? I: Byrman, Gunilla, Gustafsson, Anna och Rahm, Henrik (red.). *Svensson och svenskan. Med sinnen känsliga för språk*. Lund: Författarna. S. 73–81.
- Ekerot, Lars-Johan (2011). *Ordföljd, tempus, bestämdhet. Föreläsningar om svenska som andraspråk*. Malmö: Gleerups.
- Heritage, John & Raymond, Geoffrey (2005). The terms of agreement: indexing epistemic Authority and Subordination in Talk-in-Interaction. *Social Psychology Quarterly*, vol. 68 nr 1, s. 15–38. Doi: <https://doi.org/10.1177/019027250506800103>.
- Heritage, John (2011). Territories of knowledge, territories of experience: empathic moments in interaction. I: Steensig, Jakob, Mondada, Lorenza och Stivers, Tanya (red.). *The Morality of Knowledge in Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 159–183. Doi: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511921674.008>.
- Karlsson, Susanna (2005). Modalitet i interaktion. En studie av *jag tycker* och *tycker jag*. I: Anward, Jan och Nordberg, Bengt (red.). *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalspråk*. Lund: Studentlitteratur. S. 119–138.

- Karlsson, Susanna (2006). *Positioneringsfraser i interaktion. Syntax, prosodi och funktion*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 5. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Kärkkäinen, Elise (2003). *Epistemic stance in English conversation: A description of its interactional functions, with a focus on I think*. Pragmatics & beyond. New series 115. Amsterdam: John Benjamins.
- Lindholm, Camilla & Lindström, Jan. (2003). *Får jag fråga?* Frågeramar i institutionell interaktion. *Språk & Stil, tidskrift för svensk språkforskning*, NF 13, s. 35–64.
- Lindström, Anna (2009). Projecting nonalignment in conversation. I: Sidnell, Jack (red.). *Conversation Analysis: Comparative Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 135–158. Doi: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511635670.006>.
- Lindström, Anna (2018). Calibrating an agnostic epistemic stance in Swedish conversation. The case of okej-prefacing in calls to the Swedish board for study support. I: Heritage, John och Sorjonen, Marja-Leena (red). *Between Turn and Sequence: Turn-initial Particles across Languages*. Amsterdam: John Benjamins. Doi: <https://doi.org/10.1075/slsi.31.12lin>.
- Lindström, Jan (2008). *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Lindström, Jan (2014). Interaktionell lingvistik: procedurer, teman och analyser. *Folkmålsstudier*, nr 52, s. 31–55.
- Linell, Per (1998). Leken och avgörandet: försök till en elementär samtalstypologi. I: Lehti-Eklund, Hanna, Mazzarella, Merete och Saari, Mirja (red.) *Samtalsstudier*. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. S. 155–164.
- Linell, Per (2005). En dialogisk grammatik? I: Anward, Jan och Nordberg, Bengt (red.). *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk*. Lund: Studentlitteratur. S. 231–328.
- Löfström, Jamima (1995). Språk och attityder bland helsingforssvenska ungdomar: en projektpresentation. I: Ivars, Ann-Marie, Lindström, Jan och Saari, Mirja (red.). *Svenskan i Finland 3*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 116–123.
- Nilsson, Jenny (2005). *Adverb i interaktion*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 4. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Norén, Niklas (2005). Apokoinou i samtal. I: Anward, Jan och Nordberg, Bengt (red.). *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk*. Lund: Studentlitteratur. S. 55–88.
- Norén, Niklas (2019). *Höll ja på å säga*. I: Nilsson, Jenny, Nylund Skog, Susanne och Skott, Fredrik (red.). *Sånt vi bara gör*. Stockholm: Carlssons, Institutet för språk och folkminnen. S. 246–248.
- Norrby, Catrin, Lindström, Jan, Nilsson, Jenny och Wide, Camilla (2021). *Interaktion och variation i pluricentriska språk: kommunikativa mönster i sverigesvenska och finlandssvenska*. RJ:s skriftserie, vol. 21. Stockholm: Riksbankens Jubileumsfond.
- Pomerantz, Anita (1984). Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes. I: Atkinson, J. Maxwell och Heritage, John (red.). *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 57–101. Doi: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511665868.008>.
- Raymond, Geoffrey (2003). Grammar and social organization. Yes/no interrogatives and the structure of responding. *American Sociological Review*, vol. 68, s. 939–967. Doi: <https://doi.org/10.2307/1519752>.

- Saari, Mirja (1986). *Jag menar*. I: Saari, Mirja, Londén, Anne-Marie och Nilsson, Kim (red.). *Xenia Hudeniana. En vänskrift tillägnad Lars Huldén på hans 60-årsdag 5.2.1986*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 329–337.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A. & Jefferson, Gail (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, vol. 50 (4), s. 696–735. Doi: <https://doi.org/10.2307/412243>.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg och Erik Andersson (1999). *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Sidnell, Jack & Stivers, Tanya (red.) (2013). *The Handbook of Conversation Analysis*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Steensig, Jakob (2001). *Sprog i virkeligheden: bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Stivers, Tanya & Hayashi, Makoto (2010). Transformative answers: One way to resist a question's constraints. *Language in Society*, vol. 39 (1), s. 1–25. Doi: <https://doi.org/10.1017/s0047404509990637>.
- Stivers, Tanya, Mondada, Lorenza & Steensig, Jakob (2011). Knowledge, morality and affiliation in social interaction. I: Steensig, Jakob, Mondada, Lorenza och Stivers, Tanya (red.). *The Morality of Knowledge in Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 3–24. Doi: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511921674.002>.
- Thompson, Sandra A. & Mulac, Anthony (1991). A quantitative perspective on the grammaticization of epistemic parentheticals in English. I: Heine, Bernd och Traugott, Elizabeth C. (red.). *Approaches to Grammaticalization: Volume II. Types of Grammatical Markers*. Amsterdam: John Benjamins. S. 313–329. Doi: <https://doi.org/10.1075/tsl.19.2.16tho>.
- Thompson, Sandra A. (2002). Object complements and conversation: towards a realistic account. *Studies in Language*, nr. 26 (1), s. 125–163. Doi: <https://doi.org/10.1075/sl.26.1.05tho>.
- Wirdenäs, Karolina (2002). *Ungdomars argumentation. Om argumentationstekniker i gruppssamtal*. Nordistica Gothoburgensia 26. Göteborg: Göteborgs universitet.